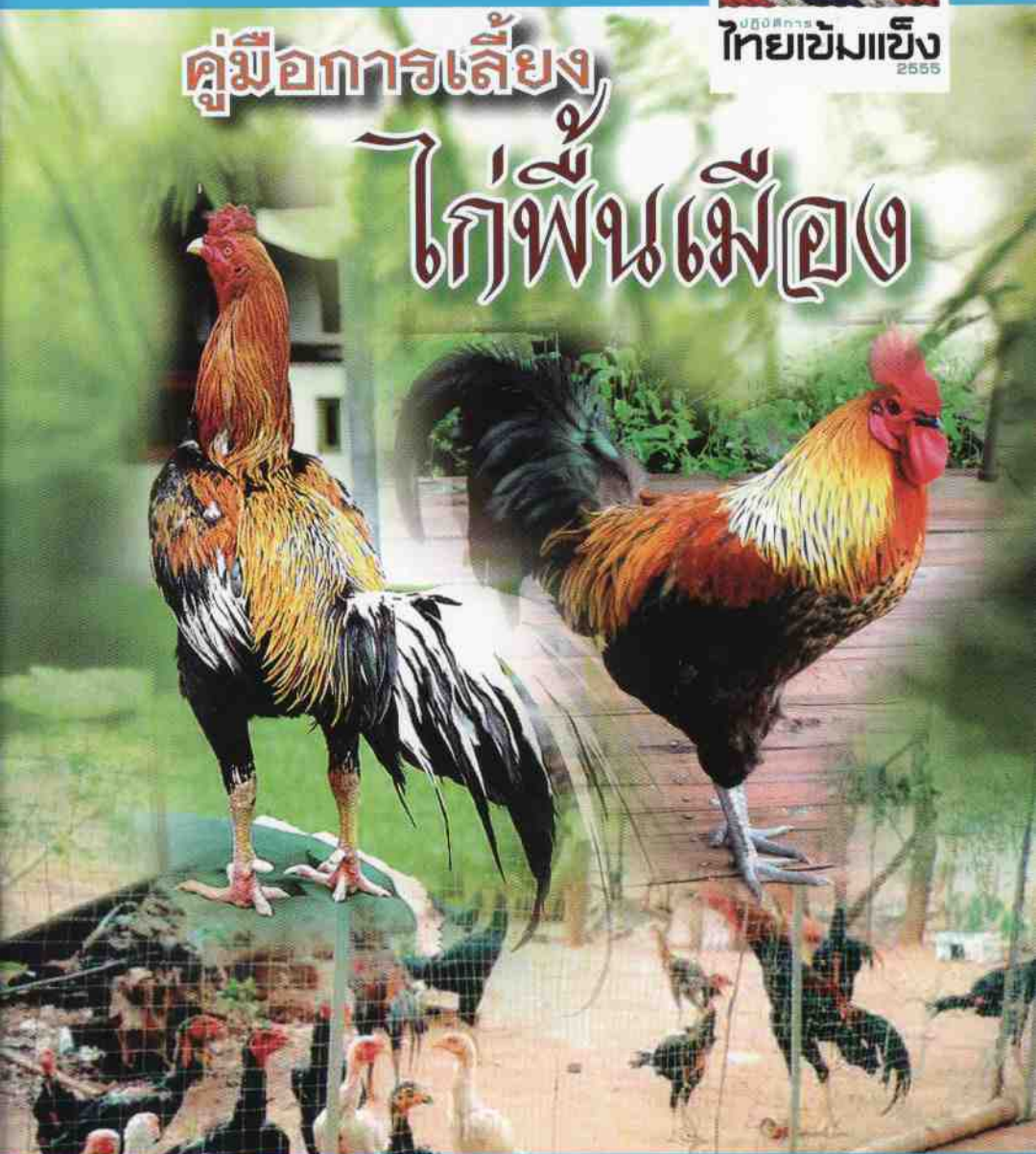

โครงการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ปีกในครัวเรือนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง 2555

คู่มือการเลี้ยง

ไก่พื้นเมือง

กรมปศุสัตว์

จัดทำโดย : สำนักจุฬาสตรสัตว์และสุขอนามัยที่ 9
กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

คู่มือการเลี้ยง

ไก่พื้นเมือง

จัดพิมพ์โดย

สำนักสุศาสตร์สัตวและสุขอนามัยที่ 9

ถนนกาญจนาภิเษก ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

www.dld.go.th/region9 โทร. 0-7432-4406

กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

พิมพ์ที่

จ.การพิมพ์ยะลา โทร. 08-9876-2520

พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2549 จำนวน 1,000 เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2553 จำนวน 10,000 เล่ม

ลิขสิทธิ์

สำนักสุศาสตร์สัตวและสุขอนามัยที่ 9

กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

โทร. 0-7432-4406 E-mail : rg09_sgg@dld.go.th

ที่ปรึกษา

สพ.ญ. ไศภัสร์ ธัญลักษณ์กุล ผู้อำนวยการสำนักสุศาสตร์สัตวและสุขอนามัยที่ 9

กองบรรณาธิการ

นายธำรง ทองจำรูญ หัวหน้าสถานีวิจัยทดสอบพันธุ์สัตว์ปัตตานี

สพ.ญ. กานดา ทองสม นายสัตวแพทย์ชำนาญการพิเศษ สำนักสุศาสตร์สัตวและสุขอนามัยที่ 9

นายบัญชา สัจจาพันธ์ นักวิชาการสัตวบาลชำนาญการพิเศษ สำนักสุศาสตร์สัตวและสุขอนามัยที่ 9

นายสมเกียรติ กิจรุ่งโรจน์ นักวิชาการสัตวบาลชำนาญการพิเศษ ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์หัวเขา

นายวินิจ คำสังข์ นักวิชาการสัตวบาลชำนาญการพิเศษ สถานีวิจัยทดสอบพันธุ์สัตว์เทพา

นางสาวสุนีย์ ตรีมณี นักวิชาการสัตวบาลชำนาญการ ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ยะลา

ผู้ถ่ายภาพ

นายสุชาติ ตูลยกุล

เจ้าพนักงานสัตวบาลชำนาญงาน

จากแผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง 2555 ซึ่งเป็นแผนกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาล ประกอบกับนโยบายสนับสนุนการสร้างงานสร้างรายได้แก่ประชาชนภายใต้แผนการพัฒนาพื้นที่พิเศษ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในปี 2553 กรมปศุสัตว์จึงได้รับงบประมาณดำเนินโครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 5 โครงการ ได้แก่

1. โครงการพัฒนาศักยภาพการเลี้ยงแพะเนื้อเพื่อรองรับอุตสาหกรรมฮาลาล
2. โครงการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการเลี้ยงแพะในจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. โครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดชายแดนภาคใต้
4. โครงการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงสัตว์ปีกในครัวเรือนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
5. โครงการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงเป็ดในหมู่บ้านประมงพื้นบ้าน

คู่มือการเลี้ยงไก่พื้นเมืองฉบับนี้ เป็นการจัดพิมพ์ครั้งที่ 2 จากต้นฉบับที่เป็นลิขสิทธิ์ของสำนักสุศาสตร์สัตว์และสุขนามัยที่ 9 ซึ่งได้แปลเป็นภาษายาวี ให้เหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ของเกษตรกรในชนบท จึงขอขอบคุณอาจารย์นิอัลดุรากับ บินนิฮัสซัน และอาจารย์อามีเนาะ ยาสาแล อาจารย์ภาควิชาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผู้แปล ความรู้และประโยชน์จากเอกสารที่ผู้อ่านได้รับ ขอมอบให้เป็นความดีของคณะผู้จัดทำเอกสารและผู้สนับสนุนข้อมูลทุกท่านที่ได้ร่วมกันพัฒนาอาชีพการเลี้ยงสัตว์แก่เกษตรกร

สำนักสุศาสตร์สัตว์และสุขนามัยที่ 9

พฤษภาคม 2553

สารบัญ

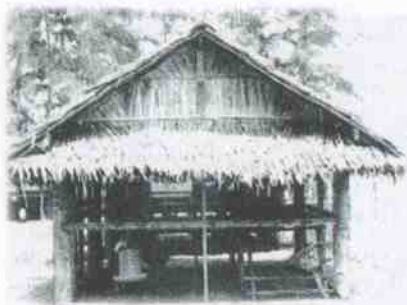
	หน้า
คุณสมบัติที่ดีของไก่พื้นเมือง	1
ส่วนประกอบการเลี้ยงไก่พื้นเมือง	1
อาหารไก่พื้นเมือง	2
การขยายพันธุ์	2
โรคและการป้องกันโรค	3
ข้อควรตระหนักในการป้องกันโรคที่อาจเกิดขึ้น	7
โรคพยาธิ	8

คุณสมบัติที่ดี ของไก่พื้นเมือง

1. สามารถกินอาหารที่มีอยู่ตามธรรมชาติ
2. สามารถฟักไข่และเลี้ยงลูกเอง
3. ทนทานต่อสภาพแวดล้อม

ส่วนประกอบ การเลี้ยงไก่พื้นเมือง

1. โรงเรือนหรือเล้าไก่

สถานที่ตั้งของเล้า อยู่ในที่ดอน ไม่ชื้นแฉะ มีหลังคาถากันแดด, กันฝน ทำจากวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น เช่น ไม้ไผ่ แฝกจาก ฯลฯ ห่างจากตัวบ้านพอสมควร ไม่ควรเลี้ยงไก่ไว้ใต้ถุนบ้าน เพราะจะทำให้คนบนบ้านจะถูกไรไต่รบกวน

2. ภาชนะให้น้ำและอาหาร

ภาชนะสำหรับใส่น้ำสะอาดและอาหารให้ไก่กิน เช่น รวงไม้ไผ่ผ่าครึ่ง หรือยางรถยนต์ผ่าครึ่ง

3. รั้วสำหรับให้ไก่ไข่และฟักไข่

ให้ทำจากวัสดุที่หาง่าย สูงจากพื้นดินพอสมควร มีวัสดุรองรับ เช่น หญ้าแห้ง หรือถุงอาหาร จำนวนรั้วสำหรับให้ไก่ไข่และฟักไข่ต้องมีจำนวนรั้วเท่ากับจำนวนแม่ไก่ที่ไข่ เพื่อไม่ให้ไก่แย่งกัน ควรตั้งรั้วให้อยู่ในที่มืดซิด

● การคัดเลือกพันธุ์ไก่

พ่อพันธุ์ไก่

ต้องมีรูปร่างสมบูรณ์และแข็งแรง มีน้ำหนักตั้งแต่ 2.5 กก. ขึ้นไป มีอายุตั้งแต่ 9 เดือนขึ้นไป พ่อพันธุ์ 1 ตัว สามารถใช้ผสมพันธุ์หรือคุมฝูงแม่ไก่ได้ 6-10 ตัว

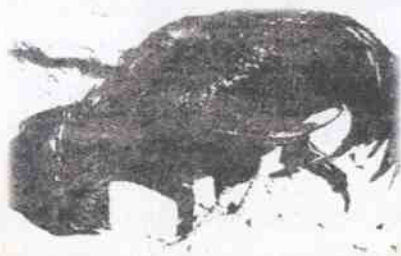
แม่พันธุ์ไก่

ต้องมีรูปร่างสมบูรณ์และแข็งแรง มีน้ำหนักตั้งแต่ 1.5 กก. ขึ้นไป มีอายุตั้งแต่ 7 เดือนขึ้นไป ให้ไข่อย่างน้อยชุดละ 12 ฟอง ฟักไข่ออกอย่างน้อยชุดละ 8 ตัว

โรคและการป้องกันโรค

● โรคนิวคาสเซิล

เป็นโรคระบาดไก่ที่ร้ายแรงที่สุด มีระบาดทั่วไป ถ้าเกิดขึ้นในฝูงโตมักจะทำให้ตายหมดแล้ว

พ่อพันธุ์ไก่

แม่พันธุ์ไก่

อาการ

มีน้ำมูกไหล หอมเสีย กระตุก คอบิต ขาและปีกเป็นอัมพาตใช้การไม่ได้ และมักตายภายใน 1 อาทิตย์

สาเหตุและการติดต่อ

ติดต่อกันโดยตรงไม่ไกล่ป่วยที่อยู่ใกล้ชิดกัน กินน้ำและอาหารร่วมกัน จากการชำแหละไก่ที่ป่วยและตายด้วยโรคนี้ ซึ่งในซากไก่จะมีเชื้อโรคอยู่ในปริมาณสูงมากพอที่จะแพร่ระบาดไปยังไก่ตัวอื่นๆ ในเล้าและใกล้เคียงได้

การป้องกัน

โดยการใช้วัคซีนป้องกัน

ชนิดวัคซีน	อายุไก่	วิธีให้	ขนาดวัคซีน	ระยะคุ้มโรค
ชนิดหยอดจมูก	1-7 วัน	หยอดจมูก	1-2 หยด	ระยะสั้น ควรให้ครั้งที่สองเมื่อไก่อายุ 21 วัน
ชนิดหยอดจมูก	21 วัน	หยอดจมูก	1-2 หยด	ควรให้วัคซีนนิวคาสเซิลชนิดแพงปีกอีกครั้งเมื่อไก่อายุ 3 เดือน
ชนิดแทงปีก	3 เดือน	ใช้เข็มคู่แทงหนังปีก (ระวังอย่าให้ถูกเส้นเลือด)	1 ครั้ง	6 เดือน

ขั้นตอนการใช้วัคซีนป้องกันโรคนิวคาสเซิล

วัคซีนชนิดหยอดจมูก
และเครื่องมือ

วัคซีนชนิดแทงปีก

ผสมวัคซีน
ด้วยน้ำยาละลาย

ใช้เข็มแทงปีกจุ่มวัคซีน

หยอดจมูก

ตำแหน่งแทงปีก

● โรคฝีดาษไก่

เป็นโรคระบาดที่พบได้มากในสุกไก่และไก่รุ่น ติดต่อกันได้รวดเร็วมาก มักจะทำให้ไก่ตายมาก

อาการ

เกิดตุ่มฝีดาษลักษณะคล้ายหูด เกิดขึ้นตามผิวหนังบริเวณที่ไม่มีขน เช่น บริเวณหน้าหงอน เหนียง หนังตา และขา ที่หัวของฝีเป็นแผลมีสะเก็ดสีน้ำตาลปิดอยู่ ต่อมาจะแห้งและลอกหลุดออกไป และตุ่มฝีดาษชนิดที่เป็นแผลเกิดขึ้นในลำคอ ทำให้ไก่กินอาหารลำบาก น้ำลายไหลยืด จะทำให้แก่ตายได้

สาเหตุและการติดต่อ

ยุงเป็นพาหะที่สำคัญในการนำเชื้อโรคไประบาดในไก่ตัวอื่นๆ โดยยุงกินเลือดสัตว์ป่วยในระยะที่มีเชื้อโรคอยู่ในกระแสเลือด เชื้อโรคก็จะเข้าไปอยู่ในตัวยุง เมื่อยุงไปกัดทุกเลือดไก่อีกตัวหนึ่งก็จะปล่อยเชื้อโรคเข้าไปทำให้ไก่เป็นโรค

ขั้นตอนการใช้วัคซีนป้องกันโรคพิษไข้ไก่

วัคซีนและเครื่องมือ

ผสมวัคซีนด้วยน้ำยาละลาย

ใช้เข็มแทงปีกจุ่มวัคซีน

ตำแหน่งแทงปีก

การรักษา

ใช้ทั้งเจอร์โอโยทินทาตามตุ่มที่เกิขึ้นเพื่อลดการอักเสบของผิวหนัง และให้ยาปฏิชีวนะละลายน้ำให้กินติดต่อกัน 3-4 วัน

● โรคอหิวาต์เป็ด-ไก่

เป็นโรคติดต่อร้ายแรง ระบาดได้ทุกฤดูกาล

อาการ

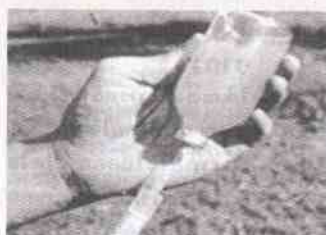
ตุจจาระมีสีเหลืองหรือเขียว ท้องร่วง หงอนและเหนียงมีสีคล้ำกว่าปกติ

สาเหตุและการติดต่อ

โดยไก่กินอาหารหรือน้ำที่มีเชื้อโรคเข้าไป จากการชำแหละไก่ ที่ป่วยและตายด้วยโรคนี้ ซึ่งเชื้อโรคสามารถแพร่กระจายไปสู่ไก่ตัวอื่นๆ ในเล้าและไก่บริเวณใกล้เคียงได้

การป้องกัน

ฉีดวัคซีนป้องกันโรค เมื่อไก่อายุ 3 สัปดาห์ - 3 เดือน ฉีดวัคซีนเข้ากล้ามเนื้อ หรือใต้ผิวหนัง จำนวน 1 ซีซี ไก่จะมีภูมิคุ้มโรคได้นาน 3 เดือน และต้องทำซ้ำทุก 3 เดือน

ฉีดวัคซีน

ตำแหน่งฉีดวัคซีนในไก่

การรักษา

โดยให้ยาปฏิชีวนะหรือยาฆ่าพยาธิบางตัว ละลายน้ำให้ไก่กินติดต่อกัน 3 - 5 วัน

● โรคหลอดลมอักเสบติดคอ

เป็นโรคติดคอทางระบบหายใจ ลูกไก่เล็กจะติดโรคนี้นี้ได้ง่ายกว่า และตายมากกว่าไก่ใหญ่

อาการ

ไก่แสดงอาการคล้ายเป็นหวัด ลูกไก่จะมีอาการหายใจลำบาก ข้ำปากเรสที่ หายใจ และมีเสียงดังครีคราค ตาแฉะ หงอยซึม ส่วนโหนดไก่จะตายน้อยกว่า

สาเหตุและการติดต่อ

ไก่จะได้รับเชื้อโรคโดยการหายใจเอาเชื้อโรคที่ปลิวฟุ้งอยู่ในอากาศ หรือการกินเอาเชื้อโรคที่ปนอยู่ในอาหารหรือน้ำเข้าไป การแพร่ระบาดรวดเร็วมาก

การทำวัคซีนป้องกันโรคส่วนนี้ โดยการหยอดตาหรือหยอดจมูกลูกไก่เมื่อ อายุได้ 2 อาทิตย์ และหยอดซ้ำทุกๆ 3 เดือน

ข้อควรตระหนัก ในการป้องกันโรคที่อาจเกิดขึ้น

1. ควรทำวัคซีนป้องกันโรคโดยสม่ำเสมอ
2. ไม่ควรซื้อไก่สดจากตลาดหรือหมู่บ้านอื่นมาเกิน เพราะไก่พวกนี้อาจเป็นโรค

มาแล้วก็ได้

โรคลมพิษ

● พยาธิภายนอก

ได้แก่ เหา หนัด ไร ที่อาศัยอยู่ตามผิวหนังและขนไก่ จะตุบเล็กและกัดกินผิวหนังและขนไก่

การรักษา

ใช้ยากำจัดพยาธิภายนอกที่มีจำหน่ายในท้องตลาด หรืออาจใช้ยาสูบอย่างจุนหมื่นน้ำในบิ๊บให้เข้มข้น แล้วจับตัวไก่จุ่มลงไป หรือจะตำยาสูบอย่างจุนให้บั่น แล้วนำไปโรยตามรังไข่และบริเวณลำตัวก็ได้

● พยาธิไส้เดือนของไก่

พยาธิชนิดนี้จะทำอันตรายไก่อะหว่างอายุ 1-3 เดือน ไก่จะมีอาการซูบผอม เมื่ออาหาร ขนหยอง ปีกตก เติบโตช้า ท้องเสีย ถ้ามีพยาธิมาก ถูกไก่อาเจียนภายใน 10 วัน

การป้องกันและกำจัดพยาธิ

1. ทำความสะอาดคอก กวาดขี้ไก่บ่อยๆ
2. อย่าให้คอกชื้นแฉะและพยายามให้คอกถูกแสงแดดบ้าง
3. ใช้ยากำจัดพยาธิภายนอกที่มีจำหน่ายในท้องตลาด

● พยาธินัยน์ตาไก่

พบได้เสมอในไก่ที่เลี้ยงปล่อยให้หากินตามที่รก หรือในไก่ที่มีแมลงสาบอาศัยอยู่จะพบว่า นัยน์ตาไก่จะมีพยาธิตัวเล็กๆ สีขาวยาวประมาณครึ่งเซนติเมตร อยู่ในมุมตาด้านหัวตาของไก่

สาเหตุ

แมลงสาบเป็นพาหะชั่วคราว เมื่อไก่กินแมลงสาบเข้าไป ก็จะมีพยาธิชนิดนี้ ตัวอ่อนพยาธิ จะเคลื่อนตัวจากปากของไก่เข้าไปทางช่องจมูก แล้วเข้าไปในท่อน้ำตาไปสู่ที่หัวตา

อาการ

ไก่อะระหรือนตาบ่อยๆ น้ำตาไหล ติดกับหัวปีก พยาธิจะรวมตัวกัน ทำให้ตาอักเสบ เป็นหนอง ตาขุ่นมัว และจะพบพยาธิชนิดนี้ที่มุมตาด้านหัวตาของไก่

การป้องกัน

ต้องกำจัดแมลงสาบให้หมดไปจากบริเวณลำตัวไก่ รักษาความสะอาดของลำตัวไก่

การรักษา

ใช้ไม้พันสำลีเช็ดเอาก้อนหนองที่นัยน์ตาออก แล้วใช้น้ำเกลือ หรืออาจใช้ยาจุนหมื่นน้ำจุน ได้นำสำลีจุ่มๆ หยดลงนัยน์ตาไก่ แล้วเช็ดเอาพยาธิออก ประมาณ 2-3 วัน จนกว่าจะหายเป็นปกติ

ขอทราบรายละเอียดการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเพิ่มเติมได้ที่

สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด / หน่วยงานกรมปศุสัตว์ในพื้นที่